

การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนใน

การกำหนดขอบเขตและแนวทาง

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการใช้สารเคมีในการเกษตร

กรณีศึกษาตำบลชัยจุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

พงษ์ศักดิ์ อ้นมอย

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

ประจำปีงบประมาณ 2554

2554

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางสุขภาพ (กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ) ของกลุ่มเกษตรกรจากการใช้สารเคมีในการเกษตรเพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากการใช้สารเคมีในการเกษตรในตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงในตำบลชัยชุมพลจำนวน 305 คน กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 64.3 และเพศหญิงร้อยละ 35.7 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 47.5 ส่วนใหญ่เกษตรกรใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและสารเร่งการเจริญเติบโตร้อยละ 86.2 และจำนวนของสารเคมีที่ใช้ในแต่ละครั้งส่วนใหญ่ใช้ชนิดเดียวร้อยละ 49.5 กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 88.2 ยังมีความจำเป็นต้องใช้สารเคมีในการเกษตรในการปลูกหอมแดงและร้อยละ 11.8 บอกว่าไม่จำเป็น กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 62.0 ไม่เคยใช้วิธีอื่นในแทนการใช้สารเคมีในการเกษตรและเคยใช้วิธีอื่นนอกจากการใช้สารเคมีในการเกษตรร้อยละ 38.0

ผลกระทบสุขภาพทางกายพบว่าเกษตรกรมีผลกระทบคือมีอาการชาตามปลายมือปลายเท้า ร้อยละ 62.0 มีอาการ เจ็บแน่นหน้าอก ร้อยละ 61.6 ผลกระทบทางสุขภาพจิตเชิงลบส่วนใหญ่มีการฉีดยาฆ่าแมลงในการเกษตรทำให้ผักพื้นบ้านต่างๆที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมีการปนเปื้อนและตกค้างของสารเคมีในการเกษตรร้อยละ 65.5 รองลงมาคือความรู้สึกหงุดหงิดไม่พอใจเนื่องจากการพ่นสารเคมีในการเกษตรทำให้ปลิวเข้าบ้าน ตกใส่อาหารและเสื้อผ้าที่ตากไว้ร้อยละ 61.6 ผลกระทบทางสุขภาพสังคมพบว่าปัจจุบันมีการฉีดยาฆ่าแมลงในการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ทำให้เวลาในการไปมาหาสู่หรือการร่วมกิจกรรมในหมู่เครือญาติ เพื่อนบ้านและชุมชนลดลง ร้อยละ 84.5 รองลงมาคือตั้งแต่มีการนำสารเคมีในการเกษตรมาใช้จนกระทั่งปัจจุบันทำให้การช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกันในกิจกรรมการงานของหมู่บ้านและชุมชนน้อยลงไปกว่าเดิม ร้อยละ 79.3 ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณพบว่าการใช้สารเคมีในการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ทำให้ท่านรู้สึกเห็นแก่ตัว ขาดจิตสำนึกและไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นร้อยละ 81.3 รองลงมาคือการใช้สารเคมีในการเกษตรทำให้ความอ่อนโยน เห็นอกเห็นใจในชีวิตคนและสัตว์ลดลงร้อยละ 79.3

แนวทางในการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพกาย ควรมีการศึกษาภาวะสุขภาพร่างกายของเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัวเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเฝ้าระวังและเพื่อติดตามดูผลกระทบ

ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวควรมีการศึกษาผลกระทบแบบสะสมและความสัมพันธ์ของการใช้สารเคมีกับการเกิดภาวะการเจ็บป่วยด้วยอาการต่างๆในกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารเคมีในการเกษตร

แนวทางในการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจิต การศึกษาควรนำไปสู่การค้นหาอาการและสาเหตุของความเครียดที่เกิดขึ้นตลอดจนความถี่และความรุนแรงของการแสดงออกซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้น ควรศึกษาหรือประเมินผลกระทบต่อความเครียดและความสุขในชีวิตทั้งด้านบวกและด้านลบ ควรมีกิจกรรมในการลดความเครียดและลดความวิตกกังวลให้กับกลุ่มเกษตรกรและผู้ที่ได้รับผลกระทบ

แนวทางในการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพทางสังคม ควรศึกษาถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต วิเคราะห์และเปรียบเทียบให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและด้านลบ การหากลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงให้ผู้บริโภคสนใจเรื่องอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพของตนเองและบุคคลในครอบครัวมากขึ้น การหากลยุทธ์ในการลด ละ เลิกใช้สารเคมีในการเกษตรและหาสารชีวภาพมาทดแทน การหาแนวทางในการกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อลดการนำเข้าสารเคมี และมีมาตรการในการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน

แนวทางในการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิญญาณ ศึกษาการฟื้นฟูประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกหอม วัฒนธรรมพื้นบ้านที่สูญหายไป การร่วมกันทำกิจกรรมดังกล่าวนำไปสู่การร่วมกันระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ศึกษาแนวทางหรือสาเหตุที่แท้จริงการเปิดเวทีร่วมกันในการกำหนดตัวชี้วัดความสุข การมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง

ABSTRACT

This study aims to study the impact of health (physical, mental, social and spiritual) of a group of farmers from the use of chemicals in agriculture to determine the extent and ways to assess health impacts of chemical use in agriculture Tumbol Chaichumpol Laplae District, Uttaradit Province. The sample is a red onion growers in his district marshal of 305 persons Chun leaders and other stakeholders. Instruments used in research as a query. Depth interviews and group discussions. Quantitative data analysis using descriptive statistics and content analysis.

The study found that most farmers were male were 64.3 % and females were 35.7 % were aged between 41-50 years were 47.5 %, most farmers use herbicides and organic growth of 86.2 % and a number. The chemicals used in each of the same type, 49.5 %, 88.2 % of farmers are also required to use chemicals in agriculture, planting shallots and 11.8 % said no. 62.0 %, most farmers do not use other methods instead of chemicals used in agriculture and other chemicals used in agriculture and 38.0 %.

Impact on physical health, the agricultural impact is numbness in hand at the foot of 62.0 % pain angina were 61.6 % impacts mental health negatively, most of the spraying of chemicals in agriculture and local vegetables are. in the vicinity have been contaminated with residues of chemicals in agriculture and 65.5 %, followed by a feeling of frustrated discontent due to the spraying of chemicals in agriculture that fly into the house. I put dry food and clothing to 61.6 %. Social impacts and have found that spraying of chemicals in agriculture to increase productivity and income, it was time to go to and participate in family activities. Neighbors and communities, down 84.5 %, followed by the chemicals used in agriculture since it has used until now to help lend a hand Dependence in activities of the village community and less than 79.3 % of the health effects of spirituality found that the use of chemicals in agriculture to increase productivity and make you feel selfish. Lack of awareness and do not take into account the impact on

others, 81.3 %, followed by the use of chemicals in agriculture and amenity Empathy in humans and animals, down 79.3 %.

Approach to study the impact on physical health. Should study the health of farmers and family members to serve as the basis for surveillance and to monitor the effects of both short and long term should have a cumulative impact study and the relationship of substance use. chemically with the occurrence of an illness with symptoms among farmers who use chemicals in agriculture.

Approach to study the impact of mental health. The study should lead to a search for symptoms and causes of stress, as well as the frequency and intensity of expression, which stress occurs. The study evaluated the impact of stress and happiness in life, both positive and negative. Should include strategies to reduce stress and relieve anxiety to a group of farmers and those who have been affected.

Approach to study the impact of social health. Should study the lives of farmers in the past. Present and future. Analyze and compare the changes in both positive and negative. Finding a strategy to change consumer interest in food safety to their health and their family members more. Find strategies to reduce and stop using chemicals in agriculture, biological replacement. Find ways to set public policy to reduce imports of chemicals and has taken measures to punish those who disobey.

Approach to study the health impacts of spiritual. Restoration of traditional rituals about growing onions. Folk culture is lost. The joint activities will lead to sharing ideas to solve the problems of the community. Suggested or actual cause. On stage together to define a measure of happiness. Participation in the development of a strong

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการใช้สารเคมีในการเกษตรกรณีศึกษาตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีโดยการสนับสนุนทุนวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2554

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงได้ด้วยดีอันเนื่องมาจากบุคคลหลายๆกลุ่มที่กรุณาสละเวลาในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์จักรกฤษณ์ พิญาพวงษ์ อาจารย์ผู้สั่งสอนและเป็นต้นแบบในการทำวิจัยให้กับข้าพเจ้า ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจนา ศิริวัลย์ อาจารย์ ดร.ณิชารีย์ ใจคำวัง อาจารย์จงรัก ดวงทอง อาจารย์ศศิธร สุขจิตต์และอาจารย์ธนากร ธนวัฒน์ ที่ได้ช่วยกันและให้คำปรึกษางานวิจัย ขอขอบคุณเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ช่วยให้ข้อมูลงานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ให้โอกาสและสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดกระบวนการศึกษาและขอขอบคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามที่มีส่วนเกี่ยวข้องในความสำเร็จครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ	6
แนวคิด ทฤษฎี กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน	8
แนวคิดการใช้สารเคมีในการเกษตร	11
ผลกระทบทางสุขภาพและการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ	22
กรอบแนวคิด	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบการวิจัย	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
เครื่องมือการวิจัย	35
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	36
การรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ 1 บริบททั่วไปของตำบลชัยจุมพล	38
ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	46
ตอนที่ 3 สถานการณ์การใช้สารเคมีในการเกษตร	48
ตอนที่ 4 ผลกระทบทางสุขภาพจากการใช้สารเคมีในการเกษตร	54
ตอนที่ 5 กรอบการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผล กระทบทางสุขภาพจากการใช้สารเคมีในการเกษตร	65
 บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	75
อภิปรายผล	84
ข้อเสนอแนะ	90
 บรรณานุกรม	 94
 ภาคผนวก	
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	99

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรตำบลชัยชุมพล	42
2 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกร	46
3 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสถานการณ การใช้สารเคมีในการเกษตร	48
4 แสดงจำนวนและร้อยละของความจำเป็นในการใช้สารเคมีในการเกษตร	50
5 แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้วิธีอื่นนอกเหนือจากการใช้สารเคมีในการเกษตร	51
6 แสดงจำนวนและร้อยละของการตรวจหาสารเคมีในกระแสเลือด	52
7 แสดงจำนวนและร้อยละของแหล่งข้อมูลหรือคำแนะนำการเลือกใช้ สารเคมีในการเกษตร	52
8 แสดงจำนวนและร้อยละของการป้องกันตนเองจากการสัมผัสสารเคมีในการเกษตร	53
9 แสดงจำนวนและร้อยละของผลกระทบสุขภาพทางกาย	54
10 แสดงจำนวนและร้อยละของภาพรวมผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกาย	56
11 แสดงจำนวนและร้อยละของผลกระทบสุขภาพทางจิต	57
12 แสดงจำนวนและร้อยละของผลกระทบสุขภาพทางสังคม	60
13 แสดงจำนวนและร้อยละของผลกระทบสุขภาพทางจิตวิญญาณ	62
14 สรุปขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจาก การใช้สารเคมีในการเกษตร	70

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่	หน้า
1 แสดงอาณาเขตของตำบลชัยภูมิพล	40